

Giải pháp phát triển chương trình đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực người học đáp ứng nhu cầu thực tiễn

Chu Thị Hương*, Lê Thị Xuân**

*ThS. Trường Cao đẳng Huế

**ThS. Trường Cao đẳng Công nghiệp Huế

Received: 27/3/2024; Accepted: 6/4/2024; Published: 16/4/2024

Abstract: One of the most important solutions to the improvement of competence to meet the learners' needs and social practice for professional improvement is developing the curriculum. A practical and efficient curriculum for improving the learners' competence needs to be developed by following certain relevant procedures and scientific solutions. The application of the procedures and suggested solutions in developing the curriculum of professional development for positions equipment, experiments at general education establishments is a good example for proving the efficiency of the study carried out at some colleges of Thua Thien Hue.

Keywords: Solutions, curriculum development, improvement of competence

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 29-NQ/TW của Ban chấp hành Trung ương khóa XI nêu rõ nội dung cần đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục (GD) và đào tạo nước ta trong giai đoạn mới, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa – hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế. Mục tiêu của công cuộc đổi mới nhằm nâng cao năng lực người học theo hướng đáp ứng nhu cầu thực tiễn hiện nay. Để thực hiện tốt mục tiêu đó, đối với các trường sư phạm cần đẩy mạnh nhiệm vụ hàng đầu về bồi dưỡng (BD) nâng cao năng lực đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý và viên chức làm công tác GD trong nhà trường theo hướng đáp ứng yêu cầu đổi mới GD và đào tạo hiện nay. Trong đó, viên chức làm công tác thiết bị, thí nghiệm là một trong những đội ngũ quan trọng góp phần nâng cao hiệu quả, đảm bảo chất lượng GD ở các cơ sở GD phổ thông (GDPT) công lập và trường chuyên biệt. Đội ngũ này còn được xem là “*giáo viên thực hành*” khi có thể trực tiếp tham gia hướng dẫn học sinh nghiên cứu, học tập trong các phòng học bộ môn, tiết thực hành, trải nghiệm và thực hiện các đề tài khoa học kỹ thuật,... theo yêu cầu tại Thông tư 21/2022/TT-BGDĐT ngày 28 tháng 12 năm 2022 của Bộ GD và Đào tạo [2]. Do đó, vấn đề nghiên cứu xác định quy trình và đề xuất giải pháp phát triển chương trình đào tạo (CTĐT) loại hình BD nâng cao năng lực người học theo hướng đáp ứng nhu cầu thực tiễn có ý nghĩa thiết thực.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Chương trình giáo dục (CTGD) và phát triển chương trình (CT)

Khái niệm CTGD là một hệ thống có hiệu lực để định hình các quá trình GD trong môi trường liên quan với những mục tiêu dạy học đã được xác định. CTGD là văn kiện quy định những mục tiêu (kết quả đầu ra mong đợi), những định hướng nội dung, tổ chức, phương pháp dạy học và đánh giá của quá trình dạy học.

CTGD với ý nghĩa đầy đủ không chỉ bao gồm nội dung dạy học mà còn bao gồm tất cả các hoạt động mang tính học vấn, hướng nghiệp, tình cảm và giải trí của người học trong sự hướng dẫn có chủ ý của nhà trường. Một CT theo cách hiểu đầy đủ có ít nhất ba thành tố cơ bản: *cái mà người học cần học; cách thức dạy và học; thời điểm trình bày các nội dung*.

BD nâng cao năng lực người học là một loại hình dạy và học trong GD và đào tạo, chương trình bồi dưỡng (CTBD) cho loại hình này cũng được xem là CT dạy học. Do đó, CTBD năng lực cho người học cũng cần đảm bảo các thành tố như: *các mục tiêu BD; các nội dung, những định hướng về tổ chức, phương pháp và phương tiện; những định hướng về đánh giá*.

Phát triển CTGD là quá trình điều chỉnh, bổ sung, cập nhật, làm mới toàn bộ hoặc một số thành tố của CT đã có, nhằm làm cho việc triển khai CT theo mục tiêu đổi mới GD đặt ra đạt hiệu quả tốt nhất, phù hợp với đặc điểm và nhu cầu phát triển xã hội và phát

triển của cá nhân người học. Việc phát triển CT bao gồm xây dựng CT, đánh giá, chỉnh sửa và hoàn thiện CT. Có thể xem phát triển CT là một quá trình liên tục với 5 thành tố chính như: phân tích nhu cầu, tình hình (need analysis); xác định mục đích và mục tiêu (defining aims and objectives); thiết kế CT (curriculum design); thực hiện (implementation); và đánh giá (evaluation) [3].

Như vậy, phát triển CTBD năng lực người học cho một bộ môn, lĩnh vực thuộc chuyên ngành nào đó được hiểu như một quá trình thực hiện liên tục và khép kín các bước nêu trên theo một vòng tròn nhằm làm cho CT dạy học mới đạt được mục tiêu mà việc thiết kế CT hướng tới, đáp ứng nhu cầu phát triển năng lực người học về lĩnh vực đó.

2.2. Quy trình xây dựng, phát triển CTBD nâng cao năng lực người học

- **Bước 1:** Phân tích các yêu cầu đổi mới của CT trên cơ sở thực tiễn tình hình, nhu cầu thực tiễn của người học, của xã hội (xác định mục tiêu dạy học mới);

- **Bước 2:** Xác định các tiêu chí năng lực mới cần phát triển cho người học đáp ứng yêu cầu mới;

- **Bước 3:** Xác định các Module kiến thức phù hợp mục tiêu, tiêu chí đổi mới cần phát triển.

- **Bước 4:** Phân tích, So sánh với các CTĐT nói chung và các chương BD đã tổ chức dạy học để chọn lọc, điều chỉnh thành các Module BD phù hợp nhu cầu thực tiễn của người học, đáp ứng yêu cầu trong tình hình mới.

- **Bước 5:** Tổ hợp các Module kiến thức đã được lựa chọn thành các chuyên đề BD phù hợp mục tiêu phát triển CT được đặt ra ban đầu.

- **Bước 6:** Đánh giá tính khả thi, thiết thực và hiệu quả của CT được phát triển thông qua hội đồng chuyên gia và thực tiễn.

Có thể minh họa quá trình phát triển CTBD viên chức làm công tác thiết bị, thí nghiệm tại các cơ sở GDPT nhằm đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ của viên chức làm công tác thiết bị, thí nghiệm trong bối cảnh thực hiện CT GDPT 2018 và đổi mới GD, dạy học theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực người học:

Bước 1: Phân tích các yêu cầu đổi mới của CT

CT GDPT 2018 bảo đảm phát triển phẩm chất và năng lực người học. CT được xây dựng theo hướng phát triển năng lực, gắn lý thuyết với thực hành, học lý thuyết bằng thực hành. Theo định hướng này, các trường phổ thông cần trang bị các thiết bị dạy học đa dạng về chủng loại: Tranh, ảnh, mô hình, mẫu vật thật, dụng cụ, vật liệu, hoá chất, thiết bị kỹ thuật nghe nhìn,

các loại máy móc. Tuy nhiên, trang bị được đầy đủ cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học luôn là khó khăn với nhiều cơ sở GD, từ trước đến nay vẫn vậy. Do đó, giáo viên, nhân viên thiết bị, thí nghiệm cần tăng cường tự làm thiết bị, đồ dùng dạy học, sử dụng thật hiệu quả thiết bị, đồ dùng đã có. Một trong những giải pháp là cần có chuyên trách được đào tạo, BD bài bản về sử dụng thiết bị; giáo viên bộ môn cũng cần BD kỹ năng sử dụng thiết bị thí nghiệm hiệu quả.

Như vậy, trên cơ sở đáp ứng nhu cầu của người học về BD kỹ năng sử dụng thiết bị thí nghiệm hiệu quả đáp ứng tình hình mới, cần xây dựng, phát triển CTBD giáo viên, viên chức làm công tác thiết bị, thí nghiệm trường học với mục tiêu BD và thúc đẩy quá trình phát triển chuyên môn nghiệp vụ, tạo ra những tác động tự học lâu dài đối với các giáo viên, nhân viên thiết bị để phù hợp tình hình mới.

Bước 2: Xác định các tiêu chí năng lực cần phát triển cho người học đáp ứng yêu cầu đổi mới toàn diện GD

Với những yêu cầu đổi mới toàn diện về GD hiện nay, đội ngũ giáo viên, viên chức làm công tác thiết bị thí nghiệm ở trường phổ thông cần được BD và nắm vững được các phương pháp, kỹ thuật giảng dạy các bình diện như: Xây dựng và thực hiện kế hoạch công tác thiết bị, thí nghiệm; Ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác thiết bị, thí nghiệm; Xử lý tình huống trong công tác thiết bị, thí nghiệm; Đổi mới công tác thiết bị, thí nghiệm phù hợp với yêu cầu đổi mới GDPT; Chuyển đổi số và khai thác, sử dụng học liệu số hỗ trợ dạy học...

Bước 3: Xác định các nội dung kiến thức phù hợp: Để đáp ứng các yêu cầu trên, CTBD được dự kiến xây dựng trên những nội dung chính sau:

- Nội dung cơ bản về công tác thiết bị, thí nghiệm trong các trường phổ thông.

- Đổi mới công tác thiết bị, thí nghiệm phù hợp với yêu cầu đổi mới GDPT.

- Ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác thiết bị, thí nghiệm.

- Xây dựng và thực hiện kế hoạch công tác thiết bị, thí nghiệm.

- Xử lý một số tình huống điển hình trong công tác thiết bị, thí nghiệm.

- Khai thác, tự tạo thiết bị dạy học và học liệu số.

- Tìm hiểu thực tế về công tác thiết bị và làm báo cáo nghiên cứu thực tế.

Bước 4: Phân tích, so sánh với CTĐT, BD cùng ngành/lĩnh vực tại các trường: CTĐT, BD sau khi phát triển xây dựng với mục tiêu người học phải phát triển được các kỹ năng chính sau: Kỹ năng lập kế

hoạch; Kỹ năng ứng dụng công nghệ thông tin; Kỹ năng khai thác, chế tạo và khai thác học liệu số và xử lý một số tình huống điển hình trong công tác thiết bị, thí nghiệm; Kỹ năng tổ chức các hoạt động trải nghiệm, hội thi khoa học kỹ thuật liên quan đến thiết bị, thí nghiệm, kho học liệu điện tử,...

Bước 5: Tổ hợp các Module kiến thức đã được lựa chọn thành các chuyên đề BD: Tiếp nối những kỹ năng đã đào tạo, việc nghiên cứu để chọn lọc đúng, đủ các nội dung cần BD cho đội ngũ giáo viên, nhân viên làm công tác thiết bị thí nghiệm với các Module phù hợp với yêu cầu thực tiễn xã hội. Ví dụ: có thể lựa chọn từ Module 1 đến 7 với các nội dung tương ứng được trình bày minh họa vẫn tất ở bước 3.

Bước 6: Đánh giá CT mới phát triển: Với 7 Modules trên, CTBD đã được Hội đồng thẩm định đánh giá về: Mục tiêu, nội dung CT: đáp ứng mục tiêu, phù hợp trình độ BD; Cấu trúc chương trình: phân bổ hợp lý về tỷ lệ lý thuyết, thực hành; Kế hoạch giảng dạy, thời lượng: phù hợp với người học; Phương pháp, hình thức dạy và học: cập nhật với các CTGD hiện hành; Phương pháp đánh giá: chú trọng vào việc đánh giá bằng hình thức thực hành thông qua các bài tập nhóm, bài tập lớn, sản phẩm, ...; Yêu cầu về giáo viên giảng dạy: đạt chuẩn hiện hành; Tài liệu học tập: có tính cập nhật cao.

2.3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả phát triển CTBD nâng cao năng lực người học

- *Xác định đúng nhu cầu, tình hình thực tiễn của người học và xã hội* trong xây dựng, phát triển CTBD nâng cao năng lực người học trên cơ sở các nhu cầu cần về nội dung, kỹ năng và tiêu chí đổi mới, phát triển. Do đó, đòi hỏi khâu đánh giá nhu cầu người học phải hết sức được quan tâm, tránh những nhận định mang tính chủ quan của người làm CT, thông thường trước đó phải thực hiện nghiêm túc quá trình khảo sát, tìm hiểu tình hình thực tiễn trong một phạm vi rộng.

- *Phát triển CT theo hướng mở.* CT dùng cho loại hình BD thường bao gồm tổ hợp của các Module, tổ chức theo các chủ đề, đây là cách tổ chức CT theo tinh thần tích hợp, khắc phục những nhược điểm của CT gồm những môn học riêng biệt. Tuy nhiên hạn chế của việc tích hợp là người học có nguy cơ chỉ học các kiến thức bề nổi chủ đề mà có thể không đảm bảo sự hiểu biết sâu rộng. Do đó, chọn giải pháp xây dựng CT theo hướng mở thường rất phù hợp. Tức là: ngoài các Module cốt lõi, cần bổ sung một số Module có nội dung GD và triển khai kế hoạch BD theo hướng linh động, người học có thể tự chọn phù hợp với từng nhóm đối tượng, điều kiện địa phương hoặc tình hình thực tiễn của các khóa đào tạo. Nếu đảm bảo tốt vấn

đề này không những sẽ giúp ổn định về mặt CTBD mà còn góp phần đảm bảo tính kết nối giữa người học và giáo viên, giữa nhà trường và xã hội, nâng cao tính chủ động, sáng tạo của quá trình BD của nhà trường, người học và các đơn vị sử dụng đối tượng sau đào tạo.

- *Biên soạn các tài liệu BD phù hợp, theo hướng tạo thuận lợi cho việc tự học, tự rèn luyện của đối tượng được BD nâng cao năng lực.* Tài liệu BD phải được đổi mới bắt kịp cùng sự phát triển CT và đáp ứng yêu cầu của người học về nội dung lẫn hình thức tổ chức và phương pháp, phương tiện hỗ trợ dạy học.

- *Thực hiện đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học, đổi mới phương pháp dạy học trong quá trình BD.* Đối với các CT được thực hiện lần đầu không những cần làm rõ trong đề cương chi tiết về cách thức tổ chức dạy học theo hướng đa dạng, đổi mới phương pháp mới mà còn cần thực hiện trên đối tượng BD là người học có vị trí, năng lực chuyên môn chủ chốt, cán bộ quản lý chuyên môn. Trên cơ sở đó có những đánh giá, phản hồi tích cực, chính xác về hiệu quả, khả thi của CT mới.

- *Chú trọng công tác đánh giá kết quả BD năng lực người học.* Việc đánh giá chính xác năng lực đầu ra sau quá trình BD không những phản ánh đúng năng lực của người học mà còn mang lại thông tin phản hồi chính xác về tính khả thi, thiết thực và hiệu quả của việc xây dựng, phát triển CTBD.

3. Kết luận

Thông qua việc xác định quy trình và đề xuất giải pháp phát triển CTĐT loại hình BD nâng cao năng lực người học theo hướng đáp ứng nhu cầu thực tiễn giúp từng bước hoàn thiện công tác xây dựng và phát triển các CTĐT, BD tại các trường cao đẳng và đại học. Kết quả nghiên cứu cần được tiếp tục triển khai cho tất cả các đơn vị thuộc nhà trường nhằm thúc đẩy công tác phát triển CTĐT đối với các loại hình BD nâng cao năng lực người học theo hướng đáp ứng nhu cầu thực tiễn một cách thiết thực, hiệu quả nhất trong thời gian tới.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018*, Hà Nội.
- [2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2022), *Thông tư 21/2022/TT-BGDĐT ngày 28 tháng 12 năm 2022 Quy định mã số, tiêu chuẩn chức danh nghề nghiệp và xếp lương nhân viên thiết bị, thí nghiệm trong các trường trung học và trường chuyên biệt công lập*, Hà Nội.
- [3]. Nguyễn Vũ Bích Hiền (2012), *Các xu hướng phát triển CTĐT theo quan điểm lấy người học làm trung tâm*, Tạp chí khoa học, 57, 148-155.